

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

חיי שרה

(חלק ב שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלוקטי שיחות
שבוע פרשת חיי שרה, כגיבט מרחשון, ה'תשפ"ה (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2024

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

חיי שרה ב

און איז מבאר: „י"ל יש ג' בחי' תשובה המגיעים במל' בז"א בכינה כמ"ש בלקו"ת בד"ה מה טובו' ע"ש [אָז עס איז דאָ אַ דרגא אין תשובה וואָס ענינה איז „סור מרע"10, וואָס זי איז מגיעה במלכות; ס'איז דאָ אַ העכערע דרגא אין תשובה וואָס איר ענין איז „ועשה טוב"10 – ומגיעה בז"א; און ס'איז דאָ נאָך אַ העכערע תשובה וואָס ענינה איז „בקש שלום"10 (לימוד התורה) – ומגיעה בכינה]. זהו בשעתא במל' הנק' שעה, ביומא בז"א הנק' יום, ברגע בכינה".

ב. בהשקפה ראשונה זעט אויס, אָז לויטן ביאור פון טאַטן ווערט מיט די דריי לשונות „בשעתא ביומא ברגע" בעיקר געמיינט (ניט צו באַצייכענען די דריי פאַרשידענע שיעורים אין זמן בפשוטות, נאָר) די דריי מדריגות אין תשובה ווי זיי זיינען מרוחז אין „שעתא (מל') „יומא" (ז"א) און „רגע" (כינה), און דערפאַר איז רעכט וואָס זיי שטייען אין זהר מיט דעם סדר, ווייל דאָס איז לפי סדר המדריגות מלמטלמ"ע.

ס'איז אָבער ניט גלאַטיק אַזוי צו לערנען, ווייל ס'איז דאָך אין ענין יוצא מדי פשוטו; ובמילא דאַרף מען אָננעמען, אָז די דריי תשובות הנ"ל – וואָס זיינען „מגיעים במל' בז"א בכינה" – איז יעדערע פון זיי פאַרבונדן מיט דעם באַשטימטן זמן כפשוטו: די תשובה פון „סור מרע" וואָס איז מגיעה במל' – טוט זיך אויף „בשעתא חדא"; די העכערע דרגא אין תשובה, „ועשה טוב", וואָס איז מגיעה בז"א – אין דעם

א. אין זהר בפרשתנו איז מבואר איינע פון די מעלות פון בעלי תשובה אויף צדיקים (גמורים): ביי צדיקים (גמורים) איז די עבודה בעלי' בסדר והדרגה מיום ליום, מדרגא לדרגא (ווי עס שטייט בפרשתנו², „ואברהם זקן בא בימים גו'", ועד"ז בהפטרות השבוע³ „והמלך דוד זקן בא בימים גו'"), ביז זיי קומען צו בעבודתם צו תכלית הקירוב והדביקות בהקב"ה; משא"כ בעלי תשובה איז „בשעתא חדא ביומא חדא⁴ ברגע⁵ חדא⁶ קריבין לגבי קב"ה".

שטעלט זיך אויף דעם דער טאַטע אין זיינע הערות⁷, און פרעגט: „לכאורה הוא שלא על הסדר, כי הול"ל יומא שעתא רגע, שכ"א רבותא מחבירו, בדרך לא זו אף זו. גם אם די ברגע חדא לאיזה צורך אמר שעתא יומא"⁸?

(1) זח"א קכט, א ואל"ך.

(2) כד, א.

(3) מלכים א א, א. וראה מפרשי הזהר שם.

(4) ולהעיר מלשונות חז"ל גבי תשובה: יש קונה עולמו בשעה אחת (ע"ז יז, א); יפה שעה אחת בתשובה כו' (אבות פ"ד מ"ז); שוב יום אחד לפני כו' (אבות פ"ב מ"י). וראה לקמן הערה 8.

(5) כ"ה בכמה דפוסי זהר „ברגע" (וכן הועתק בלקולו"צ דלקמן), אבל בכו"כ דפוסי הזהר (וכן נעתק באור יקר, באור החמה, ובכ"ט) „ברגעא" – ועפ"י מתאים ל„חדא" שלאחריו ול„שעתא" וכי' שלפניו.

(6) ולהעיר מתרגום לתשא (לג, ה) „שעה חדא". ובתיב"ע: „שעה חדא קלילא". וראה לקמן הערה 8.

(7) לקולו"צ „לזח"א ע' פא.

(8) שעה (בלשון חכמים) ורגע – שני פי' להם (ובכל מקום לפי ענינו): מושג זמן מסויים או זמן קצר (בערך הענין וכמו ברגע קטן עזבתיך (ישעי' נד, ז), אב"ל במחז"ל זה שהובאו ג' שיעורי זמן ביחד – ודאי הפי' דכ"א שיעור מסוים.

(9) בלק עג, ב ואל"ך.

(10) לשון הכתוב – תהלים לד, טו.

עס, וואָס די העכערע מדרגה („זא“) ווערט אָנגערופן „יומא“, און די נידער־קע דרגא (מלכות) – „שעתא“, בעת אַז „יומא“ איז אַ לענגערער שיעור זמן (ובמילא מער אַראָפּגעטראָגן אין זמן און ווייטער פון למעלה מהזמן) ווי „שעתא“?

ג. וועט מען עס פאַרשטיין בהקדם וואָס אין „קיצור“ און „אריכות“ (אין אַן ענין שכלי) – ווער פון זיי איז „העכער“ – געפינט מען לכאורה פנים לכאן ופנים לכאן:

קיצור האָט אין זיך אַ יתרון לגבי אריכות, ווי דער רמב"ם¹⁴ שרייבט בנוגע צו דברי המשנה, אַז זיי זיינען מסודר אין אַן אופן פון „דבר קצר וכולל ענינים רבים“, משא"כ גמרא, וואָס לשונה באַר־כות; אַזוי ווערט אויך געזאָגט¹⁵ בנוגע צו אחרונים (לגבי ראשונים) אַז דרכם לפרש. בסגנון אחר: ווי די סברא שכלית שטייט במקורה, איז זי (מער) בקיצור, און די אריכות קומט בשעת מען דאַרף זי אַראָפּטראָגן פון איר מקור צו מדרגת המקבל (פון משנה אין גמרא און פון גמרא צו לומדים ומחברים שלאח"ז);

14) הקדמה לפיה"מ ד"ה אחרי כן ראה להסתפק.
15) ראה ספרי הכללים (יד מלאכי כללי הרמב"ם אות כד. ועוד) – ע"פ ב"י לטויו"ד סר"א ד"ה ומ"ש ואף אם תטבול: „דבתראה הוא . . . הוה לי לפרש“. ובכ"מ. וראה מכתב הנדפס בהקדמה לתוס' הרי"ד למס' שבת (ברוקלין, תשכ"ב).

האצילות פ"א) על האומרים שטעם מספר עשר ספירות למעלה הוא משום שלמטה כל נקודה היא בעלת שלש קוטרים וכ"א כלול מג' ועם המקום הסובלם הוא עשר – „והיאך יהי' המסובב הכרח אל צורת מציאות סבתו“ – והתירוץ ע"פ הניל, כי תכלית האצילות היא בשביל עוה"ז (וראה גם ד"ה באתי לגני תשי"ד ס"ה – לענין מספר תרי"ג) – אבל אינו כי אין גדר תחתון וגשם מכריח שיהי' עשר ולא פחות או יותר.

וראה בארוכה לקו"ש ח"ל ע' 1 ואילך.

זמן פון „יומא חדא“; און די העכסטע דרגא – „בקש שלום“ (תורה), וואָס איז מגיעה בנינה – אַ „רגע חדא“.

דאַרף מען פאַרשטיין:

דאָס וואָס אַ בעל תשובה איז „מיד עאל ואתדבק ב'י' בקב"ה"¹¹, איז ווייל די תנועה פון תשובה איז בעצם תכונתה העכער פון סדר והדרגה – זייענדיק פריער אין אַ מצב לא־טוב גייט ער דורך תשובה איבער בדרך קפיצה ודילוג מן הקצה אל הקצה (פון אַ מצב הפכי – צו קיום התומ"צ ודביקות בהקב"ה); און וויבאַלד אַז דאָס קומט פון אַזאַ תנועה אין נפש וואָס איז ניט מוגבל אין סדר והדרגה, דעריבער איז דאָס ניט פאַר־בונדן מיט אַ משך זמן, נאָר „מיד עאל ואתדבק כו“.

לפי זה איז אָבער ניט פאַרשטאַנדיק: ווי קומט עס אַז די העכערע דרגא פון תשובה, „ועשה טוב“ (וואָס קומט דורך אַ טיפערע התעוררות תשובה), זאָל יע זיין פאַרבונדן מיט אַ המשך בזמן?

עד"ז איז די שאלה אויך בנוגע די ספירות למעלה: ס'איז ידוע¹², אַז אַלע ענינים שבעוה"ז ווערן נמשך ונשתלשל (ובמילא זיינען זיי בדוגמא) פון די עולמות שלמעלה (נאָכמער: די כוונה ותכלית פון די „עולמות העליונים“ איז – „עולם הזה התחתון“¹³) – איז ווי שטימט

11) לשון זוהר שם (ע"ב) בסיום הענין. וראה קדושין (מט, ב): שמא הרהר תשובה.

12) ראה תניא רפ"ג: שנשתלשלו מהן.

13) תניא פל"ו. וראה הקדמת הת"ז (יז, א): אנת הוא דאפיקת כו' לאנהגא בהון עלמין. וראה גם פרדס שער טעם האצילות פ"ו. שער מהות והנהגה פ"כ. ד"ה ת"ר נ"ח תרמ"ג. מצוהה משתשקע תרע"ח. ובכ"מ*.

(* לכא"י ה"י אפ"ל דע"פ המבואר במקומות הנ"ל (בחסידות) מתורג' מה שהקשה בפרדס (שער טעם

סברא בגילוי (מ'זעט גלייך דעם אמת¹⁹); און וואָס נידעריקער ס'איז די מדריגה וואו דער שכל געפינט זיך, מוז די זעלבע סברא אָנקומען צו מער ביאור ואריכות, כדי מ'זאָל דאָס קענען פאַרשטיין.

[וי"ל אַז עז"ז זעט מען עס אין דעם פאַרגלייך פון שמיעה און ראי': די זאָך וואָס מיטן חוש הראי' זעט מען כולו „כהרה עין“, דאָרף דויערן אַן אריכות הזמן צו אויפנעמען די זעלבע זאָך דורך הערן בחוש השמיעה].

משא"כ ווען מ'רעדט אין דער זעלבער „וועלט“, איז היפך הדברים: אַ „העכער רע“ (טיפערע) סברא דאָרף אָנקומען צו מער אריכות בכדי צו אַרויסצוברענגען און פאַרשטיין איר העכערקייט (טיפ־קייט); און אַ סברא פשוטה יותר איז מען מסביר בקיצור יותר – מצד פשטות הסברא זיינען גענוג ווייניקער ווערטער פון הסברה²⁰.

אַזוי איז אויך אין די אויבן־גע־בראַכטע דוגמאות:

אין דער (מדריגה, אין דער) „וועלט“ פון משנה לגבי גמרא ווערן די סברות עמוקות אַרויסגעבראַכט בקיצור (בערך הגמרא); אָבער אין „וועלט“ פון גמרא גענוג (וכיו"ב) זיינען די סברות עמוקות באריכות יותר און די סברות פשוטות – מער בקיצור.

ה. דערפון וועט מען פאַרשטיין אויך בענייננו:

(19) ראה גם המכתב דלעיל הערה 15.
(20) ועד"ז בהשפעת השכל מרב לתלמיד, שנמשכת בזה רק הפשטות שבהשכל – ולכן ה"ה „בלשון קצרה“ [משא"כ „ברב המשפיע השכלה לב' תלמידים א' חכם וא' תם, שמה שהחכם מבין בדיבור אחד יצטרך התם ריבוי דברים“ (דרמ"צ קיד, ב. ועד"ז בכ"מ) – כי מכיון שלגבי התם ה"ז שכל עומק לפיכך צריך „ריבוי דברים“].

לאידך גיסא, זאָגן חז"ל¹⁶ „לעולם ישנה אדם לתנמידו בדרך קצרה“, וואָס טעם הדבר בפשטות איז¹⁷, ווייל דער תלמיד וועט ניט קענען אויפנעמען די אריכות ומרחב השכל והענין; דערפאַר דאָרף מען איבערגעבן דעם תלמיד נאָר אַ קיצור דברים, וואָס איז מתאים צו זיינע כלי ההשגה – ד.ה. אַז דער קיצור איז פאַרבונדן מיט דעם תלמיד'ס זייענ־דיק למטה לגבי הרב.

ד. וי"ל דעם ביאור בזה, אַז עס ווענדט זיך וועגן וועלכער מדריגה עס רעדט זיך:

ווען דער מדובר איז וועגן דעם יחס צווישן צוויי „וועלטן“, מדריגות בהבנת שכל וואָס איינע איז אַ סך העכער פון דער צווייטער – ווי דער חילוק צווישן (בעלי ה)משנה וגמרא, גמרא און ראשונים, ראשונים און אחרונים, וכיו"ב – איז וואָס העכער דער שכל געפינט זיך אַלץ מער בקיצור איז דער אופן ווי ער שטייט דאָרט¹⁸, ווייל דאָרט איז די עצם

(16) פסחים ג, ב. חולין סג, ב.

(17) ראה לקו"ת (בשלח א, א), ביאור"ז (עו, ד), ביאור"ז להצ"צ (ע' סג"ד) ובכ"מ (ע"פ רמב"ם הל' דיעות פ"ב ה"ד) – שבמארו"ל זה מדבר על דרך קצרה הכוללת את כל האריכות (כמו לשון המשנה). ומובן שאין זה בסתירה לפירוש הפשוט, כ"א הוספה שביחד עם זה צ"ל קיצור הכולל את כל האריכות. וראה אוה"ת שלח כרך ר' ע' א'תשעט. המשך תרס"ו ע' תא.
(18) ולהעיר ועד"ז „מעשה דבעש"ט שצפה והשיג ברה"ה מה שהי' אח"כ כידוע . . (כי) היתה עליית נשמתו . . בהיכלות דיצירה . . שם יוכל להיות נכללים ט"ו שנים בסקירה אחת“ – דרמ"צ נט, א. וראה בהערות שם (רב, ב ואילך). וראה ביאור"ז להצ"צ ע' רנח. סה"מ תקס"ה ע' שכא, של (ולהעיר משינוי הנוסחאות בין מקומות אלה).

ולהעיר מהמבואר בדרושי חסידות ובפרט בפרשתנו (ביאור"ז קלא, ד. ת"ח ככו, ד. וראה ספר הערכים חב"ד (כרך ד) ערך אורות דספירות ביחס לכלים ס"ז. ושי"ו) – שלמעלה יותר הכלים מועטים יותר.

בכללות²¹ זיינען די דריי דרגות הנ"ל אין תשובה איינגעטיילט אין צוויי: די צוויי דרגות הראשונות זיינען אין סוג פון תשובה תתאה, די דריטע דרגא – תשובה עילאה; און אזוי איז אויך אין פשטות הדברים: די תשובות „סור מרע ועשה טוב“ זיינען ביידע אין עולם המעשה (עשי' ושלילת העשי'), די דריטע תשובה – „בקש שלום“ – איז לימוד התורה, אין עולם המוחין.

און דעריבער: די תשובה וואָס איז שייך צו מוחין איז בקיצור יותר „ברגע חדא“, ווייל אין דעם (העכערן) עולם השכל שטייען די ענינים בגלוי יותר, דעריבער דאָרף מען ניט אָנקומען צו אריכות;

משא"כ די צוויי תשובות, וואָס זיינען אין עולם המעשה, איז אין זיי הויפך: די תשובה פון „ועשה טוב“, וואָס זי איז אַ העכערע דרגא, נעמט אַ לענגערן משך זמן, „יומא חדא“ (ע"ד ווי די סברות עמוקות שבגמרא וואָס ביי זיי פאָדערט זיך מער אריכות); משא"כ די נידעריקע-רע דרגא פון „סור מרע“, נעמט ניט מער ווי „שעתא חדא“ (ע"ד ווי די סברות הפשוטות שבגמרא וואָס ביי זיי איז מספיק אַ הסברה קצרה) –

און דעריבער: די תשובה וואָס איז שייך צו מוחין איז בקיצור יותר „ברגע חדא“, ווייל אין דעם (העכערן) עולם השכל שטייען די ענינים בגלוי יותר, דעריבער דאָרף מען ניט אָנקומען צו אריכות;

משא"כ די צוויי תשובות, וואָס זיינען אין עולם המעשה, איז אין זיי הויפך: די תשובה פון „ועשה טוב“, וואָס זי איז אַ העכערע דרגא, נעמט אַ לענגערן משך זמן, „יומא חדא“ (ע"ד ווי די סברות עמוקות שבגמרא וואָס ביי זיי פאָדערט זיך מער אריכות); משא"כ די נידעריקע-רע דרגא פון „סור מרע“, נעמט ניט מער ווי „שעתא חדא“ (ע"ד ווי די סברות הפשוטות שבגמרא וואָס ביי זיי איז מספיק אַ הסברה קצרה) –

ולהעיר אַז אזוי איז דאָס אויך בפשטות, אַז אויף טאַן „רעשה“ אַ מעשה בפועל דאָרף מען האָבן אַ (לענגערן) שיעור זמן, משא"כ שלילת העשי' („סור מרע“).

אזוי איז אויך אין ספירות למעלה: ספירת הבינה, וואָס איז (עולם המוחין) – העכער פון עולמות²², ווערט אָנגערופן „רגע“, ווייל דער אור אלקי איז דאָרט מאיר בתכלית הגילוי און דערפאָר איז

21 ראה בכ"ז לקו"ת שבעה ע"ד 9.

22 ראה ה"מ תש"ח ע' 273. ובכ"מ.

דרגות אין תשובה – ווייל חכמה ובינה זיינען „תריין רעין דלא מתפרשין“³⁰, במילא ווערט די פערטע דרגא נכלל אין דער דריטער,

וועט אויך זיין מובן פאָרוואָס לפי הגירסא הנפוצה והרגילה אין זהר זיינען דאָ נאָר דריי לשונות, ווייל בדרך כלל רעדט מען וועגן ג' בחינות תשובה, כנ"ל;

וויבאלד אָבער אַז לפעמים רעכנט מען יע די פערטע דרגא אין תשובה, דעריבער איז אויך פאָראַן אַ גירסא, וואָס איז מפרט אויך די דרגא אין תשובה – שלימות התשובה.

(משיחת מוצאי ש"פ חיי שרה תשל"ט)

(30) ראה זח"ג ד, א.

צו אין זהר לגירסת הרמ"ק – „בזמנא חדא“: הגם אַז „רגע“ איז לכאורה דער קלענסטער חלק אין זמן, איז אָבער פאָרט דאָ די שאלה ותשובה וכמה רגע – אחד מחמשת כו' רגע כמימרא, אַרויסריידן דריי אותיות²⁷, עס האָט אַ געוויסן שיעור²⁸; משא"כ „זמנא חדא“ איז ניט מגדיר קיין שום שיעור זמן, דאָס דריקט נאָר אויס די עצם מציאות פון זמן²⁹.

און לויטן המשך הביאור בלקו"ת שם²⁵, אַז אעפ"כ ווערט בפירוש ובגלוי ברוב המקומות גערעדט נאָר וועגן דריי

(27) ברכות ז, א ובתוד"ה שאלמלי.

(28) ראה רמב"ם הל' קידוש החודש רפ"י.

(29) ידועה השקו"ט בגדר התחלקות הזמן (ראה מו"נ ח"א פע"ג הקדמה הג'. ועוד. מפענח צפונות פ"ג ס"ג ואילך. וש"נ) אבל אינו שייך לנדוד, כמובן.

